

Handleplan for læsning Sønderholm Skole

revideret februar 2017



Hvorfor har vi en handleplan for læsning?

Sønderholm Skoles handleplan for læsning er lavet med det formål for øje, at **lærere i alle fag** skal kunne bruge planen som en vejledning og et arbejdsredskab.

Handleplanen lægger op til at læsning på Sønderholm Skole ikke alene er dansklærernes ansvar, men **et fælles ansvar for alle lærerne** på stedet. Et fælles ansvar for at **alle elever udvikler funktionelle læse-skrivekompetencer**.

Der er en forventning om, at lærerne på Sønderholm skole **kender til skolens syn på god læseudvikling**, hvilket man kan læse om i den første del af handleplanen.

Indholdet i handleplanen kan derfor betragtes som en hjælp for alle lærere på skolen og som en **rød tråd** gennem undervisningen på stedet.



Hvordan finder du rundt?

Handleplanen er inddelt i 3 dele:

1. del omhandler teoretisk vidensafklaring omkring forskellige læsemæssige begreber, samt hvordan de kan anvendes i undervisningen.

2. del indeholder inspiration til undervisningen i henholdsvis 0. - 6. klasse. Der er forslag til materialer, som kan fremme læsningen i dansk og herudover er der også eksempler på mål og forslag til aktiviteter i en række andre fag.

3. del indeholder oversigter over obligatoriske læseprøver samt nationale læsetest på de forskellige klassetrin. Der indgår ligeledes en oversigt over, hvad vi på Sønderholm Skole gør af særlige ekstra tiltag for at fremme elevernes læselyst og læseudvikling.

Handleplanen har ikke et særligt fokus på den it-baserede undervisning eller på læseudviklingen for læsesvage børn. Har man brug for råd og vejledning til dette kan man rette henvendelse til skolens PLC-team, herunder bl.a. it-vejleder og skolens læsevejleder.



Slutmålet for læsning ligger fast: *“Når eleverne forlader Aalborg kommunale skolevæsen for at fortsætte deres uddannelsesforløb, skal de med videnstilegnelse og handling for øje, selvstændigt, hurtigt og sikkert kunne læse og forstå forskellige teksttyper med et abstrakt indhold og være i stand til kritisk at vurdere, reflektere over, fortolke og kommunikere med og om tekster.”*

I de **nationale kompetencemål** for læsning efter 9. klassetrin sammenfattes dette til at eleverne skal kunne *“styre og regulere deres læseproces og diskutere teksters betydning i deres kontekst”*

Del 1

Om læsning

Slutmålet gælder for alle men nogle børn har særlige forudsætninger og kan måske allerede læse ved skolestarten mens andre har vanskeligheder med at lære at læse. Uanset læseniveau skal der så tidligt som muligt støttes med en målrettet indsats for at hjælpe børnene i gang med en god læseudvikling.

En god læseudvikling forstår vi på Sønderholm Skole bl.a. ved, at børnene tidligt erfarer at læsefærdighed og læseoplevelse tilsammen danner et hele, og at læsning er lig med afkodning gange forståelse $L = A \times F$.

Afkodning handler om, at man er i stand til at se, at krusedullerne på papiret repræsenterer bogstaver, som hver har deres navne og lyde, og sætter man lydene sammen, opstår der ord, som vi kender fra det talte sprog.

Afkodning i sig selv er ikke nok. Først når vi opnår en forståelse af det, vi afkoder, kan man tale om læsning.

	God afkodning	Ringe afkodning
God forståelse		
Ringe forståelse		

Ehris interaktive læsemodel tydeliggør de sproglige og kognitive processer der skal arbejde parallelt, når en tekst skal læses og forstås.

På sønderholm Skole anskuer vi det at være i besiddelse af en god læsefærdighed, når disse processer er i spil, og derfor inddrages læsemodellen her:



Ehris interaktive model

Den centrale meningsskabende funktion modtager og fortolker tekstens information mens man følger tekstens ord. De forskellige videnskilder som ligger omkring centeret er opbevaret i læserens hukommelse og sætter læseren i stand til at genkende og fortolke tekster.

Viden om sprog er en videnskilde der gør læseren i stand til at tolke ud fra syntaks (sætningsopbygning), semantik (ords betydning) og pragmatik (sprog anvendelsen)

Viden om verden kan lidt abstrakt siges at være struktureret i skemaer et slags huskesystem. I forbindelse med læsningen af en tekst skal læseren gerne kunne danne indre forestillingsbilleder af den tekst der læses, men det forudsætter, at læseren kan mobilisere sine skemaer. Jo større overensstemmelser der er mellem teksten der læses og læserens skemaer, jo lettere er teksten at forstå. Hvis læserens skemaer er mangelfuldt udviklede i relation til det stofområde som teksten omhandler, bliver der problemer med forståelsen. Til viden om verden hører også evnen til at danne følgeslutninger (danne inferenser) eller med andre ord læse mellem linjerne.

Viden om tekster handler om, at læseren kan forudsige inden for hvilken ramme, teksten skal forstås, hvilket har at gøre med genrebevidsthed. Genrebevidsthed giver en fornemmelse for, hvordan en tekst er bygget op, og hvad der skal ske i teksten, dette giver en bedre forhåndsviden.

Grafem-fonem-kendskabet (bogstav-lyd og ordkendskabet) omhandler afkodningsstrategier som læseren kan anvende ved ukendte ord. Altså strategier som drejer sig om hvordan bogstaver kan transformeres til lyde og herefter samles til en udtale som ligner det rigtige ord. Denne videnskilde danner et vigtigt fundament under læsefærdighedens opbygning.

Teksthukommelsen omhandler, at man skal kunne huske det allerede læste som jo udgør baggrunden for den fortsatte tolkning og forståelse.

Ordkendskab refererer til den ordbog som man har opbygget i sin hukommelse, bestående af såvel ordforråd lært på baggrund af talesprog samt ordbilleder lært ved læsning.

Metabevidsthed drejer sig om at man som læser er i stand til at overvåge kvaliteten af sin forståelse, og til at sikre at tekstens informationer giver mening og at man er sig bevidst om formålet med læsningen.

Hvis man som læser oplever problemer med forståelsen, må man tage alternative strategier i brug, fx gen-læsning, eller at stille sig selv spørgsmål.

Forskellige begreber

Læsestrategier

Læsestrategier er bevidst anvendte fremgangsmåder og teknikker, som bruges med henblik på at tilgodese et bestemt formål eller en bestemt læsemåde.

Læsestrategier kan forstås som det overordnede begreb med to underordnede kategorier: Afkodningsstrategier og læseforståelsesstrategier.

Læseforståelsesstrategier

En god læser anvender ubevidst forskellige læseforståelsesstrategier ved læsning af en tekst, som f.eks. at aktivere sin baggrundsviden, at stille spørgsmål til teksten både på og mellem linjerne og at anvende sin viden om teksttypen (genren) for derved lettere at kunne forstå den sproglige opbygning og koblingerne i teksten. En svag læser har ikke fået automatiseret disse læseforståelsesstrategier og vælger ofte i stedet at læse videre i teksten selvom forståelsen svigter.

Læseformål

Det er vigtigt at ikke alle tekster læses ens, og det er vigtigt at læseren er sig bevidst om, hvad formålet med læsningen af teksten er. Er det at skaffe sig et hurtigt overblik over indholdet i en tekst for at se, om det er relevant at fordybe sig i den? Er det at søge efter ny viden og lære nyt? Eller er teksten valgt for at få en god oplevelse?

Læsemåder

En læsemåde er den måde, læseren vælger at læse en tekst på. Ud fra sin baggrundsviden og forventninger om genrer vil det være forventeligt, at man f.eks. læser en madopskrift som en anvisning og ikke som et digt. Eller at man læser en novelle som fiktion og ikke som en virkelighedsbeskrivelse.

Afkodningsstrategier

Hensigten med at benytte afkodningsstrategier er at identificere det enkelte ord, f.eks. ved hjælp af lydstrategier, visuelle strategier og meningsstrategier.



Læseformer/læseteknikker

For at opnå gode læsefærdigheder skal eleverne lære at tilpasse læseformen til den enkelte tekst, ud fra det formål der er med at læse teksten.

<p><i>Hurtiglæsning:</i> Bruges når man skal orientere sig i en tekst, uden at få kendskab til alle detaljer i tekstens indhold.</p>	<p><i>Punktlæsning:</i> Bruges når man søger en bestemt oplysning. Øjnene glider hurtigt ned over siden, indtil man finder ord, der svarer til det søgeord, man har i tankerne.</p>
<p><i>Skimming:</i> En læseform hvor man lader øjnene gennemløbe en tekst, uden at man læser alle ord og detaljer. Læseren koncentrerer sig udelukkende om at finde nøgleord og kerneinformationer.</p>	<p><i>Overblikslæsning:</i> Bruges ved gennemgang af store stofområder, som skimmes for at man kan afgøre, om indholdet er relevant i den givne sammenhæng. Overblikslæsning bruges ofte som indledning til intensiv læsning.</p>
<p><i>Intensiv læsning:</i> Læsning af en tekst, hvor man skal have kendskab til detaljerne. Ofte skal man sammenholde teksten med andre oplysninger og vurdere, hvad der er væsentligt og mindre væsentligt.</p>	<p><i>Indlæringslæsning:</i> I forbindelse med læsningen foregår der en bearbejdelse af stoffet, f.eks. ved hjælp af understregninger, notater, eller ved at man selv forsøger at formulere meninger i teksten.</p>
<p><i>Nærlæsning:</i> Når man nærlæser læses teksten grundigt og ofte mere end en gang. Formålet er at finde frem til detaljer i teksten. Ved nærlæsning kan man også arbejde med de enkelte ord, deres sammenhæng, betydning og flertydighed.</p>	<p><i>Rekreativ læsning og oplevelseslæsning:</i> Læsning hvor man slapper af og nyder tekstens indhold handlingen eller den sproglige udformning af teksten, eller man rives med og bliver følelsesmæssigt engageret.</p>
<p><i>Kreativ læsning:</i> Ved kreativ læsning bliver ens tanker ført ind i nye baner. Man ser kendte problemstillinger fra andre synsvinkler og opdager måske nye handlemuligheder.</p>	<p><i>Kritisk læsning:</i> Ved kritisk læsning tager man stilling til forfatterens påstande og argumentation, og man undersøger dokumentationen.</p>
<p><i>Fragmentlæsning:</i> At kunne læse skærmttekster, f.eks. hjemmesider, hvor de grafiske opsætning leder læseren rundt i forskellige dele af teksten.</p>	

Det primære arbejde med faglig læsning

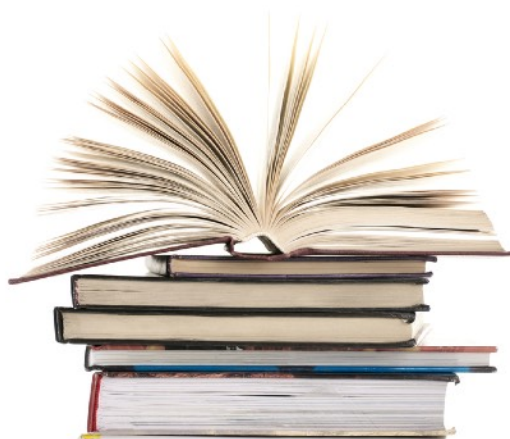
Det primære formål for **fagundervisningen** er, at præsentere eleverne for fagets kerneelementer og særlige undersøgelses og analysemetoder, og det er lærerens opgave at vejlede eleverne i, hvordan de mest effektivt kan læse og tilegne sig indholdet af fagets tekster.

Læreren skal hjælpe eleverne til at blive bevidste om fagteksternes disponering af stoffet og sammenhængen mellem de forskellige faglige emner, der behandles i teksten, så eleverne bliver i stand til at danne sig et overblik over tekstens indhold på en strategisk og effektiv måde. Det er også lærerens opgave at sikre at eleverne har kendskab til og kan **forstå fagets kerneordforråd**.

Før læsningen:

- Brainstorming. (idemylde) ud fra nøgleord eller emnet skrevet på tavlen
- Gruppediskussioner. Eleverne diskuterer hvad de ved om emnet på forhånd, de skriver evt. stikord
- Mindmap (tankekort). Eleverne skriver stikord til emnet op på små kartonstykker og anbringer dem rundt om emnet, evt. placeret så de emnemæssigt hører sammen
- VØL-modellen. Har til formål at udvikle elevernes aktive og målrettede faglige læsning.

V = hvad ved jeg allerede?
Ø = hvad ønsker jeg at vide?
L = hvad har jeg lært?



- Få overblik over teksten. Lad eleverne se på illustrationer, titel, overskrifter og lad dem komme med bud på hvad de tror, teksten handler om.
- Stil spørgsmål. Lad eleverne formulere nogle spørgsmål til emnet, som de ønsker svar på gennem læsningen af teksten. På den måde bliver det tydeligere for eleverne, hvad formålet er med læsningen af teksten.
At stille spørgsmål til et emne er elevernes første håndtag i teksten

- Gæt et ord. Aktiviteten skal hjælpe eleverne med på forhånd at få kendskab til nye fagord og til at bygge bro mellem de ord, de selv benytter i hverdagen og de fagord, som benyttes i fagteksterne.
- Læs fagteksten igennem før undervisningen og vælg vigtige fagord og begreber som skrives på en liste. Udlever ordlisten uden ordforklaring og lad eleverne komme med bud på, hvad de tror, ordene betyder.
- Mens eleverne læser fagteksten reviderer de deres ordforklaringer og de gennemgås i fællesskab efter læsningen. Ordforklaringerne hænges evt. op i klassen til fælles gennemsyn.
- Ordleg med nye fagord på små kartonkort. En slags kontrol af at eleverne kan forskellige aspekter af ordets betydning og funktion. Aktiviteten foregår i grupper og eleverne arbejde med forskellige karakteristika ved ordet:
 - Stav ordet højt
 - Giv en definition på ordet
 - Giv et synonym til ordet
 - Giv et antonym til ordet
 - Sig ordet i en sætning
 - Sig ordets ordklasse
 - Sæt en forstavelse foran ordet eller en afledningsendelse bagpå, og dan nye ord
 - Find et ord, der rimer
- Se teksten an. Lad eleverne på forhånd undersøge tekstens struktur hvilken teksttype er det?



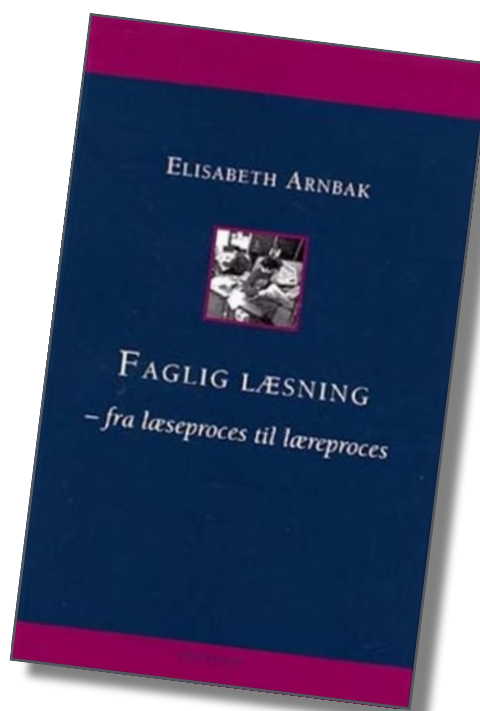
Mens man læser:

- Ordbank. En liste af ord som eleverne selv vælger, fordi de er vigtige for forståelsen af det emne, der arbejdes med. Suppleres løbende med nye ord og begreber, som eleverne støder på i teksterne om emnet.
- Ordkendskabskort. Velegnet redskab når eleverne skal udvikle deres bevidsthed om ordbetydninger og til elevernes arbejde med at registrere hvilke informationer, de får om ordets betydning af den sammenhæng (kontekst) ordet står i.
 - Midt på kortet skrives det ord eleverne skal fokusere på, og rundt om ordet skrives en række karakteristika ved ordet.
- Tænk højt! Har til formål at udvikle svage læsers bevidsthed om egne tankeprocesser under læsningen. Metoden tvinger svage læsere til at gøre sig nogle forestillinger om tekstens indhold og giver dem samtidig indblik i nogle forståelsesstrategier, som gode læsere benytter sig af.
 - Eleverne går sammen to og to og aftaler, om de vil skiftes til at læse, eller kun en af dem skal læse. Læseren kommenterer og stiller spørgsmål til teksten under læsningen og makkeren (tilhøreren) lytter og registrerer de forståelsesstrategier, læseren giver udtryk for i sine kommentarer.
 - Eleverne bliver enige om steder undervejs i teksten, hvor de stopper op, og her siger læseren noget om tekstens indhold.
- Streg under. Understregning af vigtige informationer letter en strategisk genlæsning af teksten
- Tag noter til at fastholde vigtige informationer i teksten. Noter støtter elevernes tilegnelse af tekstens indhold, fordi de selv skal udvælge den information i teksten, som de finder væsentlig og derfor er aktivt involveret i læsningen.
 - For at tage gode noter, skal eleverne kunne vælge relevante informationer i teksten på basis af deres læseformål. De skal kunne forstå tekstens vigtige informationer godt nok til at skrive dem ned med egne ord.
- Stil spørgsmål Lad eleverne stille spørgsmål til teksten undervejs, mens de læser. Ting de undrer sig over i teksten. De skriver spørgsmålene ned og efterfølgende kan spørgsmålene debatteres i plenum.

Efter læsningen:

- Resume. Ligger i forlængelse af aktiviteter som at skrive stikord til teksten eller at understrege væsentlig information i teksten. Eleverne skal identificere tekstens centrale informationer for at kunne udarbejde et resume.
- Giv din viden ny indpakning. Kan hjælpe eleverne med at blive opmærksomme på, hvad de har forstået, og hvad de er usikre på i teksten. Eleverne kan nemlig kun omformulere tekstens informationer, hvis de for alvor har forstået, hvordan de enkelte elementer indbyrdes er relaterede.
 - Lad eleverne skrive en historietekst om til en avisartikel eller som et brev til et familiemedlem. En fysiktekst kan laves om til en opskrift. Hovedelementerne i en avisartikel kan gengives i et digt. En novelle laves om til en tegneserie osv. Metoden er på den måde også særdeles velegnet til at udvikle elevernes teksttypekendskab og fungerer fint som tværfaglig aktivitet.
- VØL-modellen Den sidste del hvad har jeg lært? Hjælp eleverne med at tænke over, hvad de har lært ved at læse og arbejde med teksterne.
 - Læs elevernes kommentarer og skriv et svar til hver enkelt elev.

(Læs mere om faglig læsning i bogen "Faglig læsning" af Elisabeth Arnbak)



Læsbarhed

Lix (læsbarhedsindex)

Lix Er en skala der giver et mål for en teksts læsbarhed. Det opgøres som det gennemsnitlige antal ord pr. helsætning, plus procentdelen af ord med mere end seks bogstaver. Jo større lixtallet er, jo sværere regnes teksten for at være. Et lavt lixtal giver ikke 100% garanti for at teksten er letlæselig. Lixudregningen tager bl.a. ikke hensyn til, hvordan teksten er bygget op, andel af fremmedord og læserens baggrundsviden. I de fleste børnebøger er Lix-tallet dog reelt.

Fra ca. 2. 3. klasse vil lix-tal være det bedst egnede redskab.

Klassetrin anbefalet lixtal

1. klasse	Lix 5 - 10
2. klasse	Lix 10 - 15
3. klasse	Lix 15 - 20
4. klasse	Lix 20 - 25
5. klasse	Lix 25 - 30
6. klasse	Lix 30 - 35
7. klasse	Lix 35 - 40
8. klasse	Lix 40 - 50
9. klasse	Lix 50 - 60



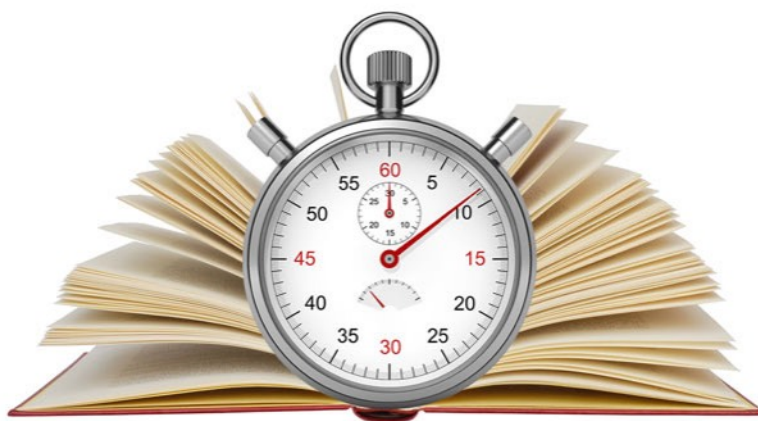
Vejledende lix skala:

Over 55 Meget svær f.eks. faglitteratur på akademisk niveau, lovttekster
45 - 54 Svær f.eks. saglige bøger, videnskabelige værker, akademiske udgivelser
35 - 44 Middel f.eks. dagblade og tidsskrifter
25 - 34 Let for øvede læsere f.eks. ugebladslitteratur og skønlitteratur for unge og voksne
Under 24 Let tekst for alle læsere f.eks. børnelitteratur

Lettal:

Lettal kan benyttes som et alternativ eller supplement til lixtallet, der særligt i begyndertekster kan være unøjagtige der tages ikke højde for gentagelser, billeder osv., som kan have betydning for en teksts læsbarhed.

Let-tal er bedst anvendelig til de letteste letlæsningsbøger. Det laveste let-tal for en bog er 5, og det højeste er 20. Let-tallet tager (til forskel fra lixtal) højde for ords gentagelser. Et hyppigt langt ord vil i lix resultere i et højt tal, selv om de fleste børn hurtigt genkender ordet.



Læsehastighed

Læsehastigheden skal øges gennem hele skoleforløbet – sideløbende med at teksternes sværhedsgrad øges. Læseplanen angiver flg. mål for læsehastighed ved stillelæsning (målene er angivet i antal ord pr. minut):

Efter 2. klasse: ca. 100 ord (let tekst); mere end 60 ord (nyt fagligt indhold).

Efter 4. klasse: ca. 150 ord (tekst for aldersgruppen); ca. 100 ord (nyt fagligt indhold)

Efter 6. klasse: ca. 200 ord (let tekst for aldersgruppen, flydende og god forståelse); ca. 140 ord (nyt indhold i relation til kendte emner).

Efter 9. klasse: ca. 250 ord (let tekst for aldersgruppen, flydende og god forståelse); ca. 170 ord (nyt fagligt indhold).

Vær opmærksom på at læsehastighed er et opmærksomhedspunkt på 2. trinforløb. Læseprøven ved 9.- klasses prøven omfatter ca. 4000-4500 ord fordelt på 4 tekster (ud over den såkaldte søgetekst, der altid er den første tekst i læseprøven) med 50 opgaver i alt. Læseprøven har en tidsramme på 30 minutter.

Del 2

Inspiration til undervisningen

0.klasse:

Materialer

- Hop ombord i lyd og ord
- På vej til den første læsning
- Alfabetbøger (Halfdans ABC, zoobetet, syngebetet, alfabetet på tapetet)
- Logolæsebøger (Bogslottet Kiwi-bøgerne)
- Kæmpebøger (ex Prins Purk)
- Letlæsningsbøger med små lydrette ord
- Skriveværksteder fra Kiwi-kassen

Andet

- Rundkreds (fortælle om egne oplevelser, en bog, historie eller film)
- Træne samtale/ dialog ved ex fremlæggelse af processer og produkter
- Dialogisk læsning
- Fælleslæsning på smartboard
- Rime-opgaver og lege
- Nære-kære-ord



- Ugens ord, ex de 120
- Lyd-lege (fonologisk opmærksomhed)
- Butik
- Skriveværksteder (huskesedler, indkøbssedler, ønskesedler, rime-ord, breve mm)
- Teater
- Spil (konkrete og it-spil)
- Biblioteksbesøg

Forfattere (oplæsning)

- H.C. Andersen og andre eventyr
- Benny Andersen
- Ole Lund Kirkegaard
- Astrid Lindgren
- Thorbjørn Egner
- Flemming Quist Møller
- Otfried Preussler (Røveren Runkeldunk)
- Halfdan Rasmussen (rim og remser)

Typiske kendetegn for en læser på dette niveau

- Eleven har lyst til at læse, kan i et vist omfang pjatte med ord og rim.
- Eleven kender til begreberne bogstav, ord og sætning.
- Eleven kan lege skrive og lidt senere børnestave.
- Eleven kan lytte aktivt til oplæsning og fortælling.
- Eleven kan genfortælle og selv fortælle historier.
- Eleven kan indgå i samtale og i dialog.
- Eleven forstår sammenhængen mellem skriftens tegn og talens lyd.

1.klasse:

Materialer

- ABC-læsebogen til Nisserne i Ådal
- ABC-arbejdsbogen til Nisserne i Ådal
- ABC-skrivebogen til Nisserne i Ådal
- Læsebogen til Viggos verden til Nisserne i Ådal
- Arbejdsbogen til Viggos verden til Nisserne i Ådal
- Lærerens oplæsningsbog til Nisserne i Ådal
- Selvproducerede materialer

- Letlæsningsbøger (lix 5-10)
- Opgavebog (f.eks. dansk Pirana 1)
- Kæmpebøger ex Bogslottet
- Alfabetbøger (Halfdans ABC, zoobetet, syngebetet, alfabetet på tapetet)

Andet

- Emnearbejde
- Lyd-lege (fonologisk opmærksomhed)
- Ord-lege (navneord, sammensatte ord, begreber, synonymer, antonymer mm.)
- Meddigtning-ogaver
- Makkerlæsning
- Folkeeventyr
- Værkstedsundervisning (skriv indkøbssedler, ønskesedler, huskesedler, rime-ord, breve mm.)
- Nære-kære-ord
- Ugens ord (f.eks. de 120 ordforråd)
- Biblioteksbesøg

Forfattere (oplæsning)

- Bdr. Grimm og andre eventyr
- Benny Andersen
- Ole Lund Kirkegaard
- Thorbjørn Egner
- Flemming Quist Møller
- Elsa Beskow (tante Grøn, tante Brun og tante Lilla)
- Thorstein Thomsen
- Rim og remser

Typiske kendetegn for en læser på dette niveau

- Eleven er ved at tilegne sig læsefærdigheder ved læsning af tekster med få ord på hver side, oftest med billeder, som teksten bygger på.
- Den forståelsesbaserede afkodning kræver stor opmærksomhed og energi i søgning efter indhold
- Eleven læser kendte ord ved hjælp af ordbilleder.
- Eleven bruger bogstavlyden, ofte det første bogstavs lyd, for at afkode nye ord i teksten og korrigerer ofte selv.

2.klasse:

Materialer

- Sisi og Pipins læsebog til Nisserne i Ådal
- Sisi og Pipins arbejdsbog A og B til Nisserne i Ådal
- Stavevejen start
- Opgavebog (dansk Pirana 2)
- Letlæsningsbøger (lix 10-15)

Andet

- Genarbejde ex kunsteventyr, fabler, sange, digte, rim og remser
- Ordlege (navneord, sammensatte ord, udsagnsord, tillægsord, begreber, synonymmer, antonymer)
- Emnebaseret værkstedsundervisning
- Skriveværksteder ex fra stavevejen start
- Meddigtning- opgaver
- Læselogbøger
- Boganmeldelser
- Makkerlæsning
- Faglig læsning (f.eks. læsekursus med "De små fakta")
- Biblioteksbesøg

Forfattere (oplæsning)

- H. C. Andersen
- Astrid Lindgren
- Ole Lund Kirkegaard
- Æsop
- Thorstein Thomsen
- Jakob Martin Strid
- Kim Fupz Aakeson

Roman

Egon Mathiesen

-Mis med de blå øjne



Typiske kendetegn for en læser på dette niveau

- Eleverne anvender og skifter mellem formålsbestemte strategier i en efterhånden funktionel læsning.
- Eleven stopper op og bliver hængende i afkodningen, der kræver meget opmærksomhed. Læsningen går forholdsvis langsomt.

- For de lidt bedre læsere på dette klassetrin gælder, at de selvstændigt kan læse en ukendt tekst af et omfang inden for egen erfaringsverden.
- Afkodningen kræver stadig opmærksomhed, og eleven kan gå i stå under afkodningen af ukendte ord i den løbende læsning. Læsningen er endnu ikke flydende.

Læsning i andre fag

Ved arbejdet med de forskellige tekster lægges der vægt på den faglige læsning, som et gennemgående og vigtigt tema, der skal sætte eleven i stand til, at forbedre sin mulighed for at forstå og tilegne sig teksternes faglige indhold.

Forslag til faglig læsning

[www. danske-dyr.dk](http://www.danske-dyr.dk)

Betydningskort til ord/begrebs forståelse

Elev produceret ordbog. (guldkorn hæfte)

3.klasse:

Materialer

- Fandango Grundbog
- Fandango arbejdsbog A og B
- Stavevejen 1
- Skrivebog sammenbundet skrift
- Dansk Pirana 3

Andet

- Personkarakteristik
(hovedperson, biperson, ydre og indre karakteristik)
- Miljøkarakteristik
- Komposition (indledning, handling og slutning)
- Virkemidler (rim, rytme og beskrivelser)
- Fortæller (jeg-fortæller, 3. Personsfortæller)
- Tema (handler om, drejer sig om)
- Intertekstualitet (tekster taler sammen)
- Forfatterskab (Hanne Kvist)
- Film
- Kunst



Forfattere

- Ole Lund Kirkegaard
- Kim Fupz Aakeson
- Katrine Marie Guldager
- Louis Jensen
- Bjarne Reuter
- Ulf Stark
- Oscar K

Roman

Hanne Kvist

-Jeg er Frede (men det er ikke altid det de andre kalder mig)

-Hr. Lykke kaos eller kærlighed i hr. Lykkes kitteludlejning

-Hund i himlen

Ole Lund Kirkegaard

-Albert

Typiske kendetegn for en læser på dette niveau

- Læseren læser nu flydende med god forståelse. Afkodningen er således automatiseret så de enkelte ord læses hurtigt og præcist.
- Læseren har et fundament af funktionelle læsestrategier og udvider sin læsning til også at omfatte bøger med et væsentligt større omfang end tidligere.
- Læseren foretrækker typisk stillelæsning, men højtlesning er stadig et vigtigt element.
- Læsemængden er af afgørende betydning for barnets fortsatte læseudvikling.

Læsning i andre fag

Kristendomskundskab og historie

Fagene er kendetegnet ved berettende tekster. Formålet med berettende tekster er at genfortælle begivenheder, de er kronologisk opbygget. De beskriver ofte hændelser, der er en konsekvens af eller får indflydelse på andre hændelsesforløb.

For at give eleverne et større overblik over begivenhederne vil det ofte være en hjælp at lære eleverne følgende notatteknikker:

Kolonnenotater (hvornår/hvad)

Billednotater (Kopier billeder fra bøgerne og lad eleverne skrive en lille tekst hertil)

Matematik

Tekststykker i matematik udgør ofte en ekstra læsevanskelighed, idet læseren her også skal bruge energi på at finde opgavens egentlige problemstilling og holde styr på en mængde andre informationer undervejs.

For at gøre tekststykkerne mere overskuelige kan eleverne med fordel lære at bruge procesnotater (se samlemappen: læsning på intranettet) og forskellige former for understregning af tekstens informationer.

Natur og teknik (fortsat fra 2. klasse)

Betydningskort

Elevproduceret ordbog

4.klasse:

Materialer

- Fandango Grundbog
- Fandango arbejdsbog A og B
- Stavevejen 2
- Grammatip
- Dansk Pirana 4
- Skrivebog sammenbundet skrift

Andet

- Personkarakteristik (Dynamisk og statisk person)
- Miljøkarakteristik (Fysisk og psykisk)
- Komposition (Rammefortælling, berettermodellen spændingskurve)
- Virkemidler (Billedsprog, symboler, besjæling, gentagelser)
- Fortællere og synsvinkler (Jeg fortæller, 3. Personsfortæller, Metafiktiv fortæller, indre syn)
- Tema (Handler om, drejer sig om)
- Intertekstualitet (Pastiche, Parodi)
- Forfatterskab (Kim Fupz Aakeson)
- Film
- Kunst

Forfattere

- Kim Fupz Aakeson
- Manu Sareen
- Kirsten Kvist
- Bjarne Reuter
- Ulf Stark
- Kenneth Bøgh Andersen

Roman

- Kim Fupz Aakeson (Langhårsfrisure)
- Manu Sareen
- Kirsten Kvist (Drengen med sølvhjelm)
- Bjarne Reuter (En som Hodder)

Typiske kendetegn for en læser på dette niveau

•Når eleverne begynder i 4. klasse forudsættes det, at afkodningen for langt de flestes vedkommende er mere eller mindre sikker.

På 4. klassetrin arbejdes der derfor i stigende grad med forståelsesdelen samtidig med, at eleverne skal udvikle en aktiv læseindstilling og bevare læselysten.

- Elevernes læselyst stimuleres ved præsentation af og adgang til mange og forskelligartede, trykte og digitale tekster af stigende omfang og sværhedsgrad.
- Der arbejdes kontinuerligt med, at eleverne bliver mere og mere opmærksomme på, at tekster læses med forskellige formål og i forskellige situationer. Eksempelvis At læse for at opleve, at læse for at gøre, at læse for at lære.
- Den fagfaglige læsning prioriteres gennem en anvendelse af hensigtsmæssige strategier. Der arbejdes med før-, under og efterlæseaktiviteter.

Læsning i andre fag

Kristendomskundskab og historie

Der arbejdes fortsat med den beret-tende teksttype. Mind eleverne om formålet med at læse en sådan tekstaltså hvad det forventes, de kan, når de har læst teksten; nemlig at gengive begivenhederne i den rækkefølge, de har fundet sted.

Ud over kolonnenotater og billednotater, som eleverne har arbejdet med på 3.

klassetrin, vil det nu være en god idé at introducere Tidslinjen, som kan give eleverne et godt overblik over rækkefølgen af begivenheder.

Matematik

Faglig læsning og matematikfaglige udtryk indgår nu i et større omfang i undervisningen. Det vil derfor være en god idé, at eleverne producerer deres egen ordbog med fagudtryk

Herudover kan der med fordel arbejdes videre fra 3. klassetrin med at bruge procesnotater (guldkorn) og forskellige former for understregning af tekstens informationer.

Natur og teknik

Der arbejdes fortsat med at have fokus på nye, centrale ord og begreber ved at lave betydningskort og en elevproduceret ordbog (se evt. 3. klassetrin). Herudover er det en god idé at gøre eleverne opmærksomme på, at der er mange sammensatte ord i naturfaglige tekster. Del ordene op eller lær eleverne at sammensatte ord læses forfra, men forstås bagfra

5.klasse:

Materialer

- Fandango grundbog
- Fandango arbejdsbog A og B
- Stavevejen 3
- Grammatip

Andet

- Personkarakteristik (telling, showing)
- Miljøkarakteristik (realverden, fantastisk verden)
- Komposition (historie og fortælling, forudgreb, tilbageblik, flashback, den røde tråd)
- Virkemidler (homonymer, medbetydninger, morfemer, sammen-satte ord)
- Fortællere og synsvinkler (skiftende synsvinkler)
- Tema (handler om, drejer sig om)
- Intertekstualitet (citater)
- Forfatterskab (Bent Haller)
- Film
- Kunst

Forfattere

- Birgit Strandbygaard
- Bodil Bredsdorff
- Josefine Ottesen
- C. S. Lewin
- Cato Thau-Jensen
- Bent Haller

Roman

- Birgit Strandbygaard (Drengen der samlede på ord)
- Bodil Bredsdorff (Krageunger)
- Bent Haller (Historien om hønsepigen)

Læsning i andre fag

Kristendomskundskab og historie

Der arbejdes fortsat med den berettende teksttype. Mind eleverne om formålet med at læse en sådan tekst - altså hvad det forventes, de kan, når de har læst teksten; nemlig at gengive begivenhederne i den rækkefølge, de har fundet sted.

Der arbejdes fortsat med kolonnenotater og tidslinjer. Billednotaterne kan fortsat anvendes af elever, der har behov for at visualisere begivenhederne.

Der arbejdes der med, at eleverne kan forholde sig kildekritisk til teksterne. Samtal med eleverne om skelnen mellem fiktion, fakta og faktion.

Matematik

Faglig læsning og matematikfaglige udtryk indgår nu i et større omfang i undervisningen. Det arbejdes derfor fortsat med, at eleverne producerer deres egen ordbog med fagudtryk. Det kan være en god idé at lade eleverne understrege, de ord, de ikke forstår i en tekst, så man som lærer har et overblik over, hvilke ord, der volder eleverne problemer. Der kan efterfølgende arbejdes med ordene i fagordbøgerne.

Eleverne kan formentlig allerede nu bruge procesnotater ved tekststykker (se 3. og 4. klassetrin). Procesnotaerne kan justeres, så eleverne ikke længere behøver at tegne stykkerne.

På 5. klassetrin kan man arbejde med at øge elevernes forståelse af tekststykker ved at lave tekststykker til hinanden.

Natur og teknik

Der arbejdes fortsat med at have fokus på nye, centrale ord og begreber ved at lave betydningskort og en elevproduceret ordbog

I mange tekster i natur og teknik vil der optræde taksonomier.

En taksonomi er en tekst, hvor tekni-ske termer introduceres, defineres, beskrives og klassificeres. Fx Atomer er sammensat af tre forskellige slags partikler, nemlig protoner, elektroner og neutroner. For bedre at kunne forstå denne sammenhæng kan man som lærer lave en mindmap på tavlen for at vise sammenhængen.

Herudover er det vigtigt at arbejde med forforståelsen af disse ord/begreber fx i form af begrebskort.

Det anbefales, at eleverne laver mind-maps i samarbejde med læreren og hinanden på dette klassetrin.

6.klasse:

Materialer

- Fandango grundbog
- Fandango arbejdsbog A og B
- Stavevejen 4
- Grammatip

Andet

- Personkarakteristik (individ og type)
- Miljøkarakteristik (nationalromantik-ken)
- Komposition (parallelhistorier)
- Virkemidler (dialog, direkte- indirekte, indre monolog, tankereferat, graphic novel)
- Fortællere og synsvinkler (personbunden fortæller, scenisk og panoramsk fremstilling)
- Tema (motiv og tema)
- Intertekstualitet (baggrundstekst og intertekst)
- Forfatterskab (Cecilie Eken)
- Film
- Kunst

Forfattere

- Cecilie Eken
- Peter Mouritzen
- Bent Haller
- Dan Turèll
- Jesper Wung-Sung

Roman

- Cecilie Eken (Sikkas fortælling)
- Neil Gaiman
(Coraline)

Læsning i andre fag

Kristendomskundskab og historie

Der arbejdes fortsat med den berettende teksttype. Mind eleverne om formålet med at læse en sådan tekst - altså hvad det forventes, de kan, når de har læst teksten; nemlig at gengive begivenhederne i den rækkefølge, de har fundet sted.

Med hensyn til lektielæsningen bør det nu kunne kræves af eleverne, at de tager hensigtsmæssige notater, enten i form af tidslinjer eller kolonnenotater.

Herudover arbejdes der fortsat med, at eleverne skal forholde sig kildekritiske til teksterne. Man kan eksempelvis arbejde med, at eleverne i grupper finder oplysninger om den samme periode i forskellige materialer. Grupperne vil angiveligt komme frem til divergerende oplysninger på nogle områder, hvorefter man kan samtale om hvorfor oplysningerne er forskellige og hvad der så er mest troværdigt.

Matematik

Det anbefales at fortsætte arbejde med de elevproducerede ordbøger (se evt. 4. og 5. klassesettrin).

Herudover vil det være en god idé at fokusere på de sproglige kendetegn i matematik, hvor man ofte anvender bydeform som fx beregn, aflæs, indtegn osv. Her kan det være en god hjælp for eleverne at omformulere sætningerne til nutid.

Et andet kendetegn ved matematikprog er brugen af passivkonstruktioner fx Popcorn sælges i forskellige bægre. Ved salg af popcorn kan udgifterne udtrykkes ved ligningen. Her kan det være en hjælp at omformulere sætninger til fx man sælger popcorn i forskellige bægre eller popcorn bliver solgt i

På længere sigt skal eleverne naturligvis vænne sig til både bydeform og passivkonstruktioner. Vi mener derfor ikke, at man skal bruge for meget energi på at omformulere sætningerne, men blot i en kortere periode hjælpe eleverne på vej til lettere at kunne forstå disse former.

Natur /teknik

Der arbejdes fortsat med at have fokus på nye, centrale ord og begreber ved at lave betydningskort og en elevproduceret ordbog (se evt. 4. klassesettrin).

Mange naturfaglige tekster er kende-tegnet ved brugen af nominaliseringer. Det betyder bare at et udsagnsord (i sjældne tilfælde et tillægsord) er om-skrevet til et navneord. Sådanne ord kan være vanskelige at have med at gøre, det kan derfor anbefales, at man prøver at tilbagedanne ordet til et udsagnsord.

Del 3

Test og Tiltag

Øversigt over testafvikling i dansk, læsning (nationale test)

De frivillige test er nu obligatoriske i Aalborg Kommune. Det betyder, at alle klasser skal gennemføre Nationale Test hvert 1r. Den nedenst1ende plan skal overholdes.

Testene skal gennemføres i slutningen i perioden 1. marts til 28. april. Helst s1 sent i perioden som muligt.

2. klasse skal gennemføre den obligatoriske 2-l1es-test
3. klasse skal gennemføre den frivillige 2-l1es eller 4-l1es-test*
4. klasse skal gennemføre den obligatoriske 4-l1es-test
5. klasse skal gennemførte den frivillige 4-l1es eller 6-l1es-test*
6. klasse skal gennemføre den obligatoriske 6-l1es-test
7. klassetrin skal gennemføre den frivillige 6-l1es eller 8-l1es-test*
8. klasse skal gennemføre den obligatoriske 8-l1es-test
9. klassetrin skal gennemføre den frivillige 8-l1es-test

* For elever p1 3., 5. og 7.klassetrin kan l1ereren frit v1elge om klassen skal have den frivillige test designet til klassetrinnet over eller under det aktuelle klassetrin. Det vil – p1 grund af den adaptive mekanisme -normalvis give samme testoplevelse for eleverne og den samme score i beregneren. L1ereren kan v1elge efter om klassen ligger lavt eller højt rent fagligt, og derfor vurderes at have brug for relativt mange af de sv1ere (overvejende hjtpr1esterende elever) eller lette (overvejende lavt pr1esterende elever) opgaver.

Særlige tiltag

Læsebånd: På Sønderholm skole er der læsning på skemaet hver morgen. De lærere der skal have de respektive klasser i første time står således også for læsningen, hvilket giver mulighed for faglig læsning i forskellige fag. Læsebåndets indhold behøver ikke kun være skønlitterær læsning. Faglig læsning, højtlesning, holddeling og læsning på tværs af klasser og årgange er nogle af de muligheder læsebåndet giver.

FN's internationale læsedag: Hvert år i september afholdes der på skolen FN's internationale læsedag. Indholdet for dagen varierer fra år til år alt efter hvad der "rør sig" på området, og hvad den specifikke målsætning for dagen er, men det overordnede mål er det samme: At der den dag er særligt fokus på læsning, læseglæde og det sproglige element.

Læsemaraton: På mellemtrinnet, er der tradition for, at der i foråret laves læsemaraton. Eleverne arbejder med læsning hele skoledagen, hvor læsning og forskellige læseaktiviteter er på dagsordenen. Målet for dagen er, at alle børn får læst en masse, at de bliver inspireret af forskellige læseaktiviteter, og at de hver især bliver motiveret for og har tid til at fordybe sig i litteratur. Derudover er målet også, at eleverne får en god oplevelse med, at komme på folkebiblioteket og låne litteratur.

Tidlig indsats: Sønderholm skole har igennem de seneste år indarbejdet et udvidet samarbejde med Sønderholm børnehave angående udvikling af børns sprog, ordforråd og bogstavkendskab i førskole-alderen. Dette samarbejde varetages på skolen af børnehaveklasselederen og Sønderholm skoles læsevejleder, der hvert år deltager i forældre-møder, hvor forældre til de kommende skole-børn får gode råd, ideer og vejledning i, hvordan de bedst muligt hjemme, hjælper deres barn med at blive klar til den store opgave, der venter forude med at lære at læse.